

Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Tylmanowej

NAUCZYCIEL PROWADZĄCY: AGNIESZKA DYDA

WARUNKI I SPOSOBY OCENIANIA

Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

DLA KLASY VIII

OBOWIĄZUJĄCE W ROKU SZKOLNYM 2021/2022

Przedmiotowe Zasady Oceniania zostały opracowane na podstawie:

- Statutu Szkoły Podstawowej im. Ks. Jana Twardowskiego w Tylmanowej
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych

Program wiedzy o społeczeństwie jest realizowany w ciągu dwóch godzin tygodniowo.

Cele oceniania wewnątrzszkolnego

1. Informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie.
2. Pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju i motywowanie go do dalszej pracy.
3. Dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia.
4. Umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Kontrakt z uczniami

1. Jeśli z przyczyn losowych uczeń nie napisał sprawdzianu lub kartkówki z całą klasą, otrzymuje znak „.” i zobowiązany jest napisać ją w terminie uzgodnionym z nauczycielem, nie później niż w ciągu dwóch tygodni od rozdania poprawionych prac, w przeciwnym wypadku otrzymuje ocenę niedostateczną;
2. Uczeń, który ze sprawdzianu otrzymał ocenę niedostateczną, może ją poprawić w terminie uzgodnionym z nauczycielem, do dwóch tygodni od rozdania poprawionych prac;
3. Sprawdzian obejmuje 1 dział.
4. Sprawdzian poprzedza lekcja powtórzeniowa, utrwalająca poznane wiadomości i umiejętności.
5. Kartkówki mogą być niezapowiedziane, trwają max. 15 minut, materiał, który obejmują dotyczy najwyżej 3 ostatnich lekcji.
6. Sprawdzone i ocenione prace pisemne, sprawdziany uczeń otrzymuje do wglądu podczas lekcji, rodzice mogą się z nimi zapoznać w czasie spotkań indywidualnych z nauczycielem lub wywiadówek.
7. Jeden raz w półroczu każdy uczeń przygotowuje zestawienie najważniejszych wydarzeń z Polski/świata z okresu jednego tygodnia (tzw. prasówkę). O terminie przygotowania prasówki uczeń dowiaduje się co najmniej tydzień przed. Prasówkę należy wykonać zgodnie z kryteriami:
 - 5 wydarzeń z Polski/świata, wypisanych w formie zdania;
 - 1 wydarzenie opisane w 2-3 zdaniach,
 - 1 wydarzenie opatrzone opinią ucznia.

Każda wypowiedź oceniona zostanie zarówno przez nauczyciela jak i losowo wybranego ucznia, za pomocą karty oceny prasówki. Za prawidłowo przygotowaną prasówkę uczeń otrzymuje ocenę 5. Jeśli uczeń nie przygotowuje prasówki nie ma szansy na ponowne jej wykonanie.

8. Uczeń ma prawo zgłosić w ciągu okresu 2 nieprzygotowania. Nieprzygotowanie powinno być zgłoszone przez ucznia na początku lekcji. Przez nieprzygotowanie do lekcji rozumiemy: brak zeszytu, brak podręcznika, brak zadania domowego, niegotowość do odpowiedzi, brak pomocy potrzebnych do lekcji. Częste braki zadań domowych i zeszytu przedmiotowego odnotowywane są w dzienniku lekcyjnym znakiem /- / i mają wpływ na ocenę z zachowania - 3 minusy skutkują uwagą z zachowania. Uczeń nie może wykorzystać nieprzygotowania (np.) na lekcji, na której nauczyciel zaplanował zapowiedziany sprawdzian lub inną pisemną formę sprawdzenia wiadomości.
9. Oceny wystawione przez nauczyciela są jawne i uzasadnione.
10. Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego, w którym powinny znajdować się zapisy tematów, notatki, zapisy poleceń ustnych lub pisemnych prac domowych, miejsce na oceny. Zeszyt powinien być prowadzony systematycznie. W przypadku nieobecności ucznia w szkole, powinien go uzupełnić. Nauczyciel 1 raz w okresie może sprawdzić zeszyty uczniów pod kątem treści i zawartości.
11. Uczeń jest nagradzany za aktywność na lekcji. Ocena za aktywność jest brana pod uwagę przy wystawianiu ocen końcowych.
12. Tryb i warunki uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny z zajęć edukacyjnych znajdują się w Statucie szkoły.
13. Na końcu roku szkolnego system oceniania podlega ewaluacji.

NARZEDZIA I WARUNKI POMIARU OSIĄGNIĘĆ

Pomiar osiągnięć uczniów odbywa się za pomocą następujących narzędzi:

- Sprawdziany,
- kartkówki,
- prasówka,
- prace domowe,
- aktywność,

Osiągnięcia ucznia są podsumowane oceną w dzienniku.

Minimalna liczba ocen w okresie: ilość godzin w tygodniu x dwa

Częstotliwość pomiaru osiągnięć:

- sprawdziany (1 godz. lekcyjna) –2-3 w okresie
- kartkówki (10 - 15 min.) co najmniej 1 w każdym dziale,
- prasówka (1 raz w ciągu roku szkolnego)
- prace domowe (pisemne lub ustne) - w zależności od potrzeb
- aktywność – w zależności od potrzeb

Inne formy aktywności:

- pisanie i prezentacja referatów,
- wykonywanie plakatów, pomocy naukowych, prezentacji multimedialnych,
- udział w konkursach.

OCENA BIEŻĄCA

Do ustalenia oceny stosuje się skale:

6 – celujący 5 - bardzo dobry 4 – dobry 3 – dostateczny 2 – dopuszczający 1 – niedostateczny

Stosuje się znaki: +, -, np.

Sprawdziany i kartkówki oceniane są zgodnie z wymaganą ilością punktów na daną ocenę.

Sposób wystawiania oceny:

- 1) poniżej 30% możliwych do uzyskania punktów - niedostateczny;
- 2) 30% - 39% - dopuszczający
- 3) 40% - 49% - + dopuszczający
- 4) 50% - 59% - dostateczny
- 5) 60% - 69% - + dostateczny
- 6) 70% - 79%- dobry
- 7) 80% - 89%- + dobry
- 8) 90 %- 99 %- bardzo dobry
- 9) 100% i/lub zadanie dodatkowe (do decyzji nauczyciela) - celujący.

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY

Nr	Temat lekcji	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
1.	Człowiekiem jestem...	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. Wie, czym są komunikaty werbalne i niewerbalne. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi podać przykłady nauk humanistycznych. Rozumie zasady komunikowania się i je stosuje. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia elementy osobowości człowieka. Zna znaczenie słowa asertywność. Wie, jak przygotować samodzielną prezentację i publicznie ją przedstawić. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić i opisać dziedziny humanistyki, które tworzą wiedzę o społeczeństwie. Opisuje elementy osobowości człowieka i określa, jak wpływają na różnorodność ludzi. Potrafi wskazać zachowania asertywne. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje najważniejsze zasady skutecznego komunikowania się. Potrafi samodzielnie przygotować autoprezentację.
2.	Człowiek jako istota społeczna	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka. Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. Wie, czym są: interakcja i więzi społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału. Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć.
3.	Zbiorowości i grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym są zbiorowości społeczne. Wie, czym są normy grupowe. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym są grupy społeczne. Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. Wskazuje przyczyny powstawania konfliktów. 	<ul style="list-style-type: none"> Zna sposoby rozwiązywania konfliktów. Wie, jakimi metodami można osiągnąć kompromis. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. Charakteryzuje różne sposoby podejmowania decyzji w grupie oraz wskazuje ich dobre i złe strony. Wymienia najważniejsze rodzaje konfliktów. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. Wskazuje sposoby rozwiązania prostego konfliktu interpersonalnego.

						ego na drodze kompromisu.
4.	Rodzina jako najważniejsza grupa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. • Potrafi wymienić wartości ważne dla rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. • Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, na czym polega rola rodziców i osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. • Zna prawa i obowiązki rodziców i dzieci. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. • Analizuje wartości ważne dla rodziny. • Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. • Zna współczesne typy rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci.
5.	Jak funkcjonują gospodarstwa domowe. Budżet domowy	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. • Rozumie pojęcie deficyt budżetowy i wie, jak uniknąć deficytu budżetowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. • Potrafi zaplanować i rozpisać zrównoważony budżet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie oraz umie skorzystać z ich doświadczenia pomocnego podczas projektowania budżetu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, że współdziałanie w planowaniu budżetu jest przejawem postawy obywatelskiej i patriotycznej. • Rozwija postawę odpowiedzialności i przedsiębiorczości w codziennym życiu gospodarstwa domowego.
6.	Samorząd szkolny	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi scharakteryzować klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań. • Opisuje życie społeczności szkolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zna strukturę polskiego systemu edukacyjnego. • Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. • Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje, co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. • Opisuje funkcje szkoły w systemie edukacji. • Charakteryzuje strukturę polskiego systemu edukacyjnego. • Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. • Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. • Wyjaśnia, na przykładzie wyborów do organów samorządu szkolnego, stosowanie procedur demokratycznych w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy.

7.	Prawa i obowiązki ucznia	<ul style="list-style-type: none"> • Zna prawa i obowiązki ucznia. • Rozpoznaje przypadki łamania praw ucznia w swoim otoczeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. • Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wskazać, z jakich aktów prawnych wynikają prawa ucznia. • Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje i opisuje źródła praw ucznia. • Potrafi opisać sytuacje szkolne, w których występują przykłady praw i obowiązków szkolnych. • Potrafi określić w konkretnych przypadkach, jakie prawa ucznia są naruszane. • Przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują.
8.	Planujemy dalszą edukację szkolną i karierę zawodową	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi dokonać oceny swoich umiejętności i zainteresowań zawodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zna perspektywy rynku pracy i umie wskazać branże i zawody przyszłości oraz branże i zawody schyłkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi przygotować plan kariery edukacyjnej i zawodowej. • Rozumie, czym jest rynek pracy i jakie stawia oczekiwania względem pracowników. • Umie pracować w grupie podczas dokonywania analizy rynku pracy i planowania kariery zawodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozumie korzyści, jakie przynosi efektywna współpraca oraz zna w praktyce różne formy współpracy w grupie i zespole klasowym. • Rozumie, czym jest wolontariat, i jak doświadczenie w nim zdobyte może pomóc w karierze zawodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwija postawę przedsiębiorczą i rozumie jej znaczenie przy wyborze kierunku dalszego kształcenia i wyborze drogi zawodowej. • Zna różne typy osobowości i dostrzega, jaki wpływ na wybór zawodu ma określony typ osobowości człowieka.
9.	Moje miejsce na ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia czynniki kształtujące odrębność regionalną. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje cechy charakterystyczne regionu, w którym mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. • Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej.
10.	Samorząd terytorialny, lokalny i regionalny	<ul style="list-style-type: none"> • Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu. • Wie jak tworzony jest budżet gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli. • Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. • Wymienia najważniejsze 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. • Wskazuje w których urzędach można załatwić wybrane sprawy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych związanych z dziejami

			<ul style="list-style-type: none"> Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie. 	<p>zadania organów samorządowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> Podaje jeden przykład wykorzystywania funduszy unijnych w środowisku lokalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd. Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. Wyjaśnia, czym jest zarząd komisaryczny. 	<p>lokalnymi i regionalnymi.</p> <ul style="list-style-type: none"> Przedstawia główne źródła dochodów i wydatków w budżecie gminny. Znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie.
11.	Obywatele a władze samorządowe. Budżety obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia problemy społeczności lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest kapitał społeczny. Wie, czym są młodzieżowe rady miast i gmin. 	<ul style="list-style-type: none"> Próbuje formułować sądy dotyczące problemów społecznych. Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. Wskazuje przyczyny problemów swojej społeczności lokalnej. Próbuje wskazać sposoby ich rozwiązania. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne rodzaje kapitału społecznego i wskazuje na znaczenie tego zjawiska w procesach gospodarczych. Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego.
12.	Narodowość a obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi określić czas kiedy ukształtowały się współczesne narody. Podaje, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo na prawie ziemi i prawie krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie czym różni się narodowość od obywatelstwa. Potrafi wskazać, który ze sposobów nabywania obywatelstwa obowiązuje w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia czynniki narodotwórcze. Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia genezę współczesnych narodów. Wymienia inne sposoby nabywania obywatelstwa w Polsce. Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska, odnosząc się do obowiązków zapisanych w

						polskiej konstytucji.
13.	Inni u nas – o mniejszościach narodowych i etnicznych	<ul style="list-style-type: none"> Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce. Wyjaśnia, co to jest Polonia. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia prawa przysługujące mniejszościom. 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce. Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. Opisuje w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.
14.	Różne oblicza patriotyzmu	<ul style="list-style-type: none"> Wie, co znaczy pojęcie <i>ojczyzna</i>. Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przekłady zachowań patriotycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje genezę polskich symboli narodowych. Wymienia czynniki, które łączy ludzi z ojczyzną.
15.	Umiejętności i cnoty obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia cnoty obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje cechy dobrego obywatela. 	<ul style="list-style-type: none"> Odwołując się do przykładów współczesnych i historycznych, opisuje wzory postaw obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> Określa znaczenie cnót i umiejętności obywatelskich w życiu społecznym. Wymienia umiejętności społeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne wzorce działań obywatelskich. Opisuje różne formy aktywności społecznej.
16.	Działania organizacji pozarządowych	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje, jak można aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i obywatelskim. 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. Opisuje aktywność społeczną Polaków. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, jak powstawała idea społeczeństwa obywatelskiego. Wskazuje potrzeby społeczne, które realizuje społeczeństwo obywatelskie.
17.	Aktywność obywatelska	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia na czym polega wolontariat. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje różne możliwości działań społecznych, które 	<ul style="list-style-type: none"> Charakteryzuje różne formy wolontariatu. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia jak można realizować

	ka młodych	<ul style="list-style-type: none"> • Wie czym są organizacje pożytku publicznego. 	<p>skupiających młodych ludzi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wymienia ich najważniejsze cele. 	<p>mogą podejmować osoby młode.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób. 	<p>konstytucyjną zasadę pomocniczości</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób.
18.	Zachowania etyczne w działaniach obywatelskich	<ul style="list-style-type: none"> • Wie czym jest etyka. • Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia cechy etyki zawodowej. • Wskazuje negatywne skutki nieprzestrzegania zasad etycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing</i>, <i>lobbying</i>, <i>nepotyzm</i>, <i>korupcja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uzasadnia konieczność stosowania zasad etyki w różnych dziedzinach społecznych. • Opisuje negatywne zjawiska które wywołane są niestosowaniem zasad etycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje wybrane cechy etyki zawodowej. • Opisuje naruszenie zasad etycznych i wskazuje przyczyny takich zachowań.
19.	Państwo i jego funkcje	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest państwo. • Zna najważniejsze cechy państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia podstawowe funkcje państwa. • Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi podać przykłady, jak państwo realizuje swoje zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje elementy tworzące państwa. • Opisuje najważniejsze cechy państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje funkcje państwa. • Opisuje zadania, które powinno realizować państwo.
20.	Fundamentalne zasady demokracji	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi określić, gdzie i kiedy narodziła się idea demokracji. • Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska). 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze zasady demokracji. • Wie, czym jest referendum. • Potrafi podać przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. • Potrafi uzasadnić konieczność ochrony praw mniejszości w demokracji. • Podaje zasady organizacji referendum. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje zasady demokratyczne. • Wymienia ważne referenda krajowe i lokalne.
21.	Konstytucja jako najważniejszy akt prawny	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest konstytucjonalizm. • Wie, czym jest preambuła. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. • Wie, czym jest i dlaczego został powołany Trybunał Konstytucyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w konstytucji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. • Analizuje teść preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości do, których się odwołuje. • Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia historię konstytucjonalizmu. • Potrafi wskazać dział konstytucji, w którym opisane są

						poszczególne kwestie. • Opisuje działanie Trybunału Konstytucyjnego.
22.	Partie polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. • Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. • Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia funkcje partii politycznych. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. • Wymienia najważniejszy cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ocenia różne systemy polityczne. • Wyjaśnia, dlaczego istnieje konkurencja pomiędzy partiami politycznymi.
23.	Jak działa demokracja a przedstawicielska: sejm i senat	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. • Wymienia cechy demokratycznych wyborów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest czynne i bierne prawo wyborcze. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze instytucje sejmu i senatu. • Potrafi wymienić kilka kompetencji sejmu i senatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. • Opisuje cechy demokratycznych wyborów. • Opisuje wskazaną funkcję parlamentu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi podać przykłady sytuacji, gdy prawa wyborcze mogą być ograniczone. • Opisuje, jak działa polski parlament.
24.	Władza wykonawcza: Prezydent RP i Rada Ministrów	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest republikańska forma rządów. • Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi określić, kto wchodzi w skład rządu. • Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. • Odszukuje i opracowuje informację o prezydentach wybranych w wyborach bezpośrednich. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podaje imiona i nazwiska urzędującego prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów. • Wymienia prezydentów RP wybranych w wyborach bezpośrednich. • Podaje przykłady kompetencji prezydenta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odwołując do zasady dobra wspólnego, wyjaśnia, czym jest republikańska forma rządów. • Wie, kto może kandydować na urząd Prezydenta RP. • Wyjaśnia, jak wyłaniany jest rząd. • Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. • Przedstawia kompetencje Rady Ministrów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. • Podaje przykłady najważniejszych uprawnień prezydenta. • Potrafi, korzystając z różnych źródeł, opisać działania obecnie urzędującego prezydenta. • Potrafi wskazać decyzje rządu, które miały wpływ na indywidualne życie swoje

						lub swojej rodziny.
25.	Władza sądownicza	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia zasadę państwa prawa. Przedstawia podział władzy sądowniczej na sądy powszechne, wojskowe, administracyjne i trybunały. 	<ul style="list-style-type: none"> Zan strukturę sądownictwa powszechnego. Wie w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym zajmują się sądy powszechne, wojskowe administracyjne i trybunały. 	<ul style="list-style-type: none"> Podaje przykłady naruszania zasad państwa prawa. Wyjaśnia najważniejsze zasady określające działalność władzy sądowniczej. Opisuje, jak działają organy wymiaru sprawiedliwości.
26.	Organizacje międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia kilka kierunków polskiej polityki zagranicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia państwa należące do NATO. Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność, współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. Określa okoliczności powstania ONZ i NATO. Opisuje najważniejsze organy NATO i ONZ. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ.
27.	Cele i zasady działania Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej. Znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia ogólne cele UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. Wymienia najważniejsze instytucje UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia Ojców Europy i wskazuje z jakich krajów pochodzili. Wskazuje pięć najważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem UE, uzasadnia swój wybór. 	<ul style="list-style-type: none"> Na podstawie szczegółowych celów wskazuje główne kierunki rozwoju UE do 2020 roku. Zna skład i zadania najważniejszych instytucji UE.
28.	We wspólnej Europie	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi wymienić korzyści z polskiego członkostwa w UE. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia osoby z Polski, które pełnią ważne funkcje w instytucjach unijnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje, jakie funkcje pełnią Polacy w instytucjach europejskich. Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi podać liczbę polskich eurodeputowanych. Opisuje, jak prawa obywatela UE

					<p>szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podaje przykłady programów finansowanych z UE. 	wpływają na życie obywateli państw członkowskich
29.	Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjaśnia pojęcia: <i>fundamentalizm religijny</i> i <i>terroryzm</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. • Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Charakteryzuje problemy ekonomiczne i demograficzne współczesnego świata. • Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach toczących się na świecie. • Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. • Opisuje zjawisko terroryzmu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje globalizację w różnych aspektach. • Przesławia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata.
30.	Jak kształtowały się prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje, z czego wynikają prawa człowieka. • Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje źródła ludzkiej godności. • Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Omawia cechy praw człowieka. • Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka. • Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym jest prawo naturalne i określa jego wpływ na rozwój idei praw człowieka. • Charakteryzuje pojęcie godności, rozróżniając godność osobową człowieka od godności osobistej. • Na podstawie preambuły <i>Powszechny Deklaracji Praw Człowieka</i> analizuje jej najważniejsze treści. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem idei praw człowieka. • Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.
31.	Prawa człowieka zapisane w <i>Konstytucji i RP</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia prawa i wolności osobiste, które są ważne dla młodych osób. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, jak pojęcia: <i>wolności</i> i <i>prawa</i> charakteryzowane są w <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji. • Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami. • Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. • Wie, czym jest ludowa inicjatywa ustawodawcza
32.	Ochrona praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich. • Opisuje działania organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi przedstawić sposób złożenia wniosku do RPO.

				<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka. • Wymienia działania UNICEF na rzecz praw dzieci. • Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka. 	<p>na rzecz ochrony praw człowieka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>. • Podaje przykłady naruszania praw dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje sytuacje, które uprawniają do podejmowania interwencji przez Rzecznika Praw Dziecka. • Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym.
33.	Uprawnienia policji i służb porządkowych	<ul style="list-style-type: none"> • Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych. • Wie, na czym polega przymus bezpośredni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podaje przykłady środków przymusu bezpośredniego. • Wymienia podstawowe rodzaje przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje sytuacje, gdy służby porządkowe mogą użyć przymusu bezpośredniego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi określić, jak należy się zachować w sytuacjach, gdy mamy do czynienia z przemocą.
34.	Młodzi ludzie w kontakcie z prawem	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza. • Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wymienić różne typy przestępstw. • Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. • Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku. • Wskazuje sytuacje, w których zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić.
35.	Media we współczesnym świecie	<ul style="list-style-type: none"> • Wie, czym są środki masowego przekazu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymienia funkcje mediów. • Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje różne rodzaje mediów. • Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opisuje różne funkcje mediów. • Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. • Wyjaśnia pojęcie <i>public relations</i>.

36.	Jak korzystać ze środków masowego przekazu	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia i opisuje umiejętności, które umożliwią swobodne poruszanie się wśród natłoku informacji. Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat, analizuje je. 	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne</i> i <i>globalna wioska</i>. Wie dlaczego dziennikarstwo jest zawodem zaufania publicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. Odróżnia fakty od komentarzy. 	<ul style="list-style-type: none"> Uzasadnia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem wiedzy. Wymienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. Wymienia i opisuje zasady etyki dziennikarskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami.
37.	Informacja i przekaz na wagę złota	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze funkcje reklamy. 	<ul style="list-style-type: none"> Wie, czym jest reklama społeczna. Odszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia różne techniki manipulacji stosowane w reklamach. Wie, na czym polega znaczenie badania opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy. Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia krótko dzieje reklamy. Wymienia i analizuje różne reklamy społeczne.
38.	Cyberprze-strzeń – korzyści i zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> Wie czym jest cyberprze-strzeń. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprze-strzeni. Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprze-strzeni. 	<ul style="list-style-type: none"> Wymienia najważniejsze funkcje cyberprze-strzeni. Zan zasady, jakie należy stosować aby uchronić się przed szkodliwym oprogramowaniem. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrafi uzasadnić, że cyberprze-strzeń to miejsce służące swobodnemu przekazywaniu idei i informacji.